

Marja Valkestijn

**JONG EN OUD IN DE WIJK
EN DOORGAANDE SCIENCELIJN
in Vensterschool Stadspark Groningen**

Een casestudie geproduceerd in het kader van het congres 'Brede school: Streven naar meer levensecht leren, deel 2 ', 30 september 2006, Utrecht.
Expertisecentrum Brede School, NIZW Jeugd

© NIZW Jeugd: Utrecht.
September 2006

© 2006 NIZW Jeugd

Deze casestudie is downloadbaar van www.bredeschoolnizw.nl -> praktijkvoorbeelden

Auteur

Marja Valkestijn

Drukwerk

NIZW Jeugd: Utrecht

Expertisecentrum Brede school / NIZW JEUGD

Het Expertisecentrum Brede School van NIZW Jeugd is een 'makelaar' van informatie en kennis over praktijk, beleid, organisatie en onderzoek van de brede school (0-18 jaar) in Nederland en het buitenland. De medewerkers van het Expertisecentrum beschikken over veel kennis van brede scholen, al dan niet in achterstandswijken, waarbij de verbinding tussen leerervaringen in verschillende (binnen- en buitenschoolse) contexten centraal staat. Daaronder vallen ook brede scholen die streven naar een samenhangend aanbod van educatie, opvang en vrije tijd (dagarrangementen) of een combinatie hiervan.

Contact:

Expertisecentrum Brede School / NIZW Jeugd

Postbus 19152

3501 DD UTRECHT

Telefoon: 030 2306 647

E-mail: bredeschool@nizw.nl

Website: www.bredeschoolnizw.nl

**JONG EN OUD IN DE WIJK
EN DOORGAANDE SCIENCELIJN
in Vensterschool Stadspark Groningen**

Marja Valkestijn, Expertisecentrum Brede School NIZW Jeugd, september 2006

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord

Inleiding

- 1. Vensterschool als leerrijke omgeving**
- 2. Jong en oud in de wijk en doorgaande sciencelijn**
 - 2.1 Jong en oud in de wijk**
 - 2.2 Doorgaande sciencelijn**
- 3. Werkwijze, organisatie, budget**
- 4. Toekomst, waarover verder ?**

Literatuur en websites

Bijlagen

- **1. Informatie over de 'Vreedzame school'**
- **2. Taakomschrijving en competenties locatiemanager Vensterschool**

VOORWOORD

De kwaliteit van jeugdvoorzieningen is gebaat bij onderlinge samenhang. Dat kon u onlangs nog lezen in het rapport 'Koersen op het kind'. Daarin kregen kabinet en gemeenten het advies, om voorzieningen rond educatie, opvang en vrije tijd te laten aansluiten bij brede buurtscholen ¹.

Al vanaf 1996 zijn er scholen en (jeugd)voorzieningen die met elkaar samenwerken onder de noemer brede school, of vensterschool, open wijkschool en andere titels. Inmiddels zijn er zo'n 600 brede scholen voor de leeftijd 0-12 jaar, en men verwacht dat dit aantal in 2010 verdubbeld zal zijn. Wat behelst intussen hun samenhangende koers op het kind?

Het Expertisecentrum Brede School van NIZW Jeugd heeft in 2006 vier casestudies uitgevoerd naar de ontwikkeling van brede scholen: in Diemen, Almelo, Groningen en Hoogeveen. Dit is een vervolg op een eerdere serie casestudies uit 2002 ².

De studies zijn toegespitst op de vraag hoe men samenwerkt aan goede ontwikkelingsgerichte activiteiten voor kinderen. Bij de analyse van de activiteiten van de brede scholen hebben we gebruik gemaakt van het inhoudelijke kader 'Streven naar meer levensecht leren' zoals dat door NIZW Jeugd ontwikkeld is ³.

Deze tweede serie casestudies maakt deel uit van het Programma *Kwaliteit stelsel en ketenzorg* van Kenniscentrum Jeugd NIZW ⁴.

Vier verschillende gevallen

De vier cases vertonen verschillen in doelgroep en betrokken partners - soms is bijvoorbeeld ook het voortgezet onderwijs erbij betrokken; in huisvesting - al dan niet onder één dak; in schaalgrootte, en in andere opzichten. De overeenkomst is dat allen vol verve en systematisch zelf aan het leren zijn: over hoe ze hun gezamenlijke bredeschoolactiviteiten en werkwijzen beter en effectiever kunnen ontwikkelen – met elkaar, met en voor de kinderen. Dit gebeurt overal met vallen en opstaan. Maar juist van de knelpunten leert men. Wij zijn dankbaar dat alle betrokkenen ons heel open over hun knelpunten en successen wilden vertellen, waardoor anderen weer van hen kunnen leren.

In dit katern vindt u één van deze casestudies. Misschien heeft u ook iets aan de andere. Daarom volgt hieronder een korte karakteristiek van alle vier.

Diemen: brede school De Nieuwe Kring

In Diemen werkt Jenaplanbasisschool De Nieuwe Kring sinds enige jaren samen met buitenschoolse opvang, kinderopvang en peuterspeelzaal. Hun nieuwe gezamenlijke gebouw is nog in ontwikkeling, maar de partners zijn al een hele tijd samen aan het leren. Dit kwartet wil kinderen een kwalitatief hoogwaardig dagarrangement bieden, ook weer in samenwerking met anderen zoals bibliotheek, en instellingen voor kunst, cultuur, techniek. Leren om ontwerpend en onderzoekend te leren, verteltasjes maken met ouders en dansen met boeken ziedaar een paar voorbeelden.

Almelo: brede school De Riet Nieuwland

Onder deze naam verenigen zich sinds 2001 onder andere openbare basisschool De Reigershöfte, bibliotheek, wijkcentrum, sportbuurtwerk, en een fusie van stichtingen voor welzijnswerk, ouderenwerk en onderwijskansen. Hier komen onder meer verlengde-schooldagactiviteiten en een Kinderpersbureau uit voort. Oud en jong werken samen in niveaulezen, theater en weerbaarheid. Een stuurgroep werkt aan nieuwe huisvesting voor de school met een aantal partners. Daardoor wil men de partners inhoudelijk dichter bij elkaar brengen – en zo nog meer kunnen betekenen voor leerlingen, ouders en buurtbewoners.

¹ *Koersen op het kind. Sturingsadvies Deel 1* (Projectbureau Operatie Jong, 2006)

² De beide series zijn vanaf oktober 2006 downloadbaar van www.bredeschoolnizw.nl / praktijkvoorbeelden. De studies uit 2002 beschrijven de samenwerking tussen basisscholen en welzijn in Tilburg, Wageningen, Maastricht, het Schoolbuurtwerk in Amsterdam-Westerpark, en Hoogeveen in een eerdere ontwikkelingsfase.

³ *Jeugdactiviteiten in de brede school. Werkboek voor kwaliteitsontwikkeling: doelen, methodiek, evaluatie* (Oenen, S. van, P. Bakker en M. Valkestijn, 2005).

⁴ Dit programma heeft als doel een overzicht te bieden van voorzieningen voor jeugdigen en hun verzorgers, en inzicht te geven in knelpunten, mogelijkheden en effectieve werkwijzen van ketenzorg en samenwerking.

Groningen: vensterschool Stadspark

Hier verenigen zich sinds 1999 openbare Daltonbasisschool De Starter, een school voor speciaal onderwijs, voortgezet onderwijs, peuterspeelzaal, buurtcentrum, kinderdagverblijf, bibliotheek, GGD en thuiszorg. De leerlingen komen uit alle lagen van de Groningse bevolking. School en peuterspeelzaal zijn in één gebouw ondergebracht, dat door een overkoepelde gang verbonden is met het buurtcentrum. De naschoolse opvang, het kinderdagverblijf en één van de kleutergroepen zijn gevestigd in de oude kleuterschool 100 meter hier vandaan. In de eerste fase is vooral gewerkt aan een doorgaande lijn in het pedagogische klimaat in de voor-, tussen- en naschoolse opvang (dagarrangement). Nu onderzoekt men ook hoe kinderen in de wijk kunnen oefenen met burgerschap, en iets betekenen voor de bewoners, bedrijven en organisaties in de wijk.

Hoogeveen: van VSD tot integraal bredeschool- en buurtwerk

In 1999 begon in Hoogeveen de Verlengde Schooldag (VSD) op één school, uitgevoerd door het welzijnswerk. Inmiddels doen er 12 basisscholen aan mee, ook in omliggende dorpen; en het speciaal onderwijs. Het jongerenwerk zorgt voor een vervolg in het voortgezet onderwijs. Bovendien ontstonden er integrale wijkprojecten waarin activiteiten met kinderen, ouders en buurt, binnen en buiten school, een bruisend geheel vormen. Intussen wordt er ook gewerkt aan enkele brede scholen 'onder één kap', met nog meer voorzieningen.

Deze studie zoemt in op de samenwerking met de Juliana van Stolbergschool (r.k.), een van de eerste deelnemende scholen. De groeiende, bloeiende relatie met de buurt is voor deze school goud waard: alles grijpt op elkaar in! Maar waarom zou je daarvoor met elkaar in één gebouw moeten zitten? Dat vindt deze school bepaald onwenselijk.

Wij wensen u veel leesplezier met deze casestudies, en hopen dat ze u zinvolle inzichten geven voor uw bredeschoolpraktijk en de samenwerking in waardevolle activiteiten voor uw kinderen.

Pieter Paul Bakker
Saskia van Oenen
Marja Valkestijn

Expertisecentrum Brede School / NIZW Jeugd
September 2006

INLEIDING

De Vensterschool in Groningen biedt sinds 1997 de infrastructuur voor het gemeentelijk jeugdbeleid in de wijk voor 0 - 15 jarigen en hun ouders. Er zijn inmiddels tien Vensterscholen die berusten op zeven pijlers: de doorgaande lijn in opvoeding en onderwijs; een integrale aanpak en samenwerking tussen instellingen; binnen- en buitenschoolse activiteiten; ouderbetrokkenheid; een sluitend zorgsysteem; sociale cohesie en wijkvernieuwing en het benutten van gebouwen.

Vensterschool Stadspark is de eerste Vensterschool die ontstaan is op initiatief van de partners. In de Groningse Vensterschool 'Stadspark' werken sinds 1999 samen: de openbare Daltonbasisschool De Starter, de Van Lieflandschool (speciaal onderwijs), het Zernike College (voortgezet onderwijs), de peuterspeelzaal, het buurtcentrum, het kinderdagverblijf, de naschoolse opvang, de naschoolse activiteiten, de bibliotheek, GGD en Stichting Thuiszorg.

In de eerste fase is vooral gewerkt aan een doorgaande lijn in het pedagogische klimaat en organisatie in de voor-, tussen- en naschoolse opvang (dagarrangement)⁵. De betrokkenen bij de Vensterschool onderzoeken nu hoe kinderen en jongeren de wijk kunnen gebruiken om te oefenen met democratisch burgerschap, en hoe ze iets kunnen betekenen voor de bewoners, bedrijven en organisaties in de wijk. Vierdejaars studenten van de Hanzehogeschool deden een onderzoek onder bedrijven en organisaties in de wijk, of en hoe ze als hulpbron voor de Vensterschool konden dienen.

Het buurtcentrum en de naschoolse activiteiten zijn aan het experimenteren met activiteiten voor jong en oud in de wijk. Middelbare scholieren helpen bij het ontwikkelen van een computercursus voor ouderen.

De Starter en het Zernike College hebben in samenwerking met alle partners een doorgaande science-lijn ontwikkeld voor peuters in de peuterspeelzaal tot en met de tieners in de onderbouw. In de science-activiteiten onder en na schooltijd gaan zij werken met de onderzoekende didactiek: actief deelnemen, leren door doen, zelf onderzoeken, zelf initiatieven nemen en van elkaar leren.

Met de uitvoering van science-activiteiten op school is men in schooljaar 2005/2006 gestart. De overige activiteiten beginnen zodra de financiering rond is.

Gesprekken en informatie:

Openbare Daltonbasisschool De Starter

- *Gerry van Ewijk*, directeur
- *Folkert Oldersma*, leerkracht en coördinator vernieuwingsprojecten

Buurtcentrum Stadspark

- *Jannie Ensing*, coördinator naschoolse activiteiten Buurtcentrum Stadspark; vanaf 1 april 2006 tijdelijk locatiemanager

Gemeente Groningen

- *Janny Reitsma*, locatiemanager Vensterschool Stadspark tot 1 april 2006.

⁵ In de NIZW-publicatie uit 2005 *Dagarrangementen in de brede school. Een samenhangend aanbod van onderwijs, opvang en vrije tijd* (Schreuder, Valkestijn en Hajer) kunt u meer lezen over het samenhangende opvang- en vrijetijdsaanbod van Vensterschool Stadspark.

1. VENSTERSCHOOL ALS LEERRIJKE OMGEVING

Typering school en buurt

In september 2005 heeft de openbare Daltonbasisschool de Starter na een snelle groei in korte tijd 380 leerlingen. De leerlingen zijn afkomstig uit alle lagen van de Groningse bevolking. De Starter is de enige basisschool in Stadspark, een wijk met een gemengde bevolking. Er wonen tweeverdieners, traditionele gezinnen, oudere mensen en asielzoekers. De Starter heeft ook een buurtoverstijgende betekenis vanwege het Daltononderwijs, de vernieuwingsonderwerpen, de Prismagroep (opvanggroep voor kinderen die de Nederlandse taal niet of onvoldoende beheersen) en de aanwezigheid van naschoolse opvang. De school kent zodoende een gevarieerde kinderopopulatie: naar sociaaleconomische klasse, naar gezinsachtergrond en etniciteit.

De Starter profileert zich als een vernieuwingsschool. Dit uit zich onder andere in een ambitieus ICT-beleidsplan voor de periode 2003-2007 en in een Science-beleidsplan 2005-2008. Hierin wordt met de Vensterschoolpartners samengewerkt, maar ook met andere scholen in Groningen en in de rest van Nederland en het buitenland.

Er zitten ook kinderen van andere scholen op de naschoolse opvang en die kinderen maken veelvuldig gebruik van de naschoolse activiteiten in het buurtcentrum.

De school en de peuterspeelzaal zijn ondergebracht in een prachtig rijksmonument uit 1926/1927 van stadstekenaar S.J. Bouma, in de stijl van de Amsterdamse school. Dit gebouw is door een overkoepelde gang verbonden met buurtcentrum Stadspark. Op de eerste etage van het buurtcentrum krijgen de groepen 3 en 4 les. De naschoolse opvang en het kinderdagverblijf zijn gevestigd in de oude kleuterschool die slechts 100 meter van school en buurtcentrum verwijderd is. Hier is ook één van de kleutergroepen van de school ondergebracht. Een groep zeer moeilijk lerende kinderen van de Van Lieflandschool is geplaatst in een pand tegenover de school. Het Zernike College is in een andere wijk van Groningen gevestigd.

Partners Vensterschool Stadspark

Openbare Daltonbasisschool De Starter
SKSG Kinderopvang (Kindercentrum Poolster en naschoolse opvang)
Centrum voor Ontwikkeling en Pedagogische activiteiten/ COP groep (Peuterspeelzaal Tante Toosje)
Buurtcentrum Stadspark
GGD
Bibliotheek
Stichting Thuiszorg
Van Lieflandschool (speciaal onderwijs)
Zernike College (voortgezet onderwijs)

Visie op leren en ontwikkeling van kinderen, een continu proces

Volgens Janny Reitsma, tot 1 april 2006 locatiemanager, benut Vensterschool Stadspark de verschillen in culturen, talenten, achtergrond en leeftijden van kinderen en beschouwt ze als rijkdom om talenten verder te ontwikkelen. Dit maakt de Vensterschool tot een veelzijdige en stimulerende plek voor kinderen en mensen die er leren, zich recreëren, opgevangen worden en werken. Hiervoor is aandacht nodig hoe je met elkaar omgaat. Daarom heeft de ontwikkeling van een pedagogisch klimaat prioriteit gekregen waarin tolerantie, omgaan met verschillen, respect hebben en oplossen van conflicten centraal staan.

Dit heeft met name uitwerking gekregen binnen het project *De Vreedzame school* (zie hierover ook de Bijlage). Kinderen, begeleiders en ouders leren om bij conflicten te streven naar oplossingen die voor beide partijen bevredigend zijn. Ze moeten leren nadenken over hoe ze met anderen omgaan, hoe ze zelf reageren en wat ze wel of niet waarderen in het gedrag van anderen.

De visieontwikkeling is een continu proces. Je bent er nooit klaar mee volgens Janny: 'Iedereen leert, wij ook, wij leren van de kinderen en zij van ons, organisaties leren. Je moet de visie in dialoog laten groeien, dan

vasthouden, ijken en verdere ontwikkeling stimuleren. Het voordeel is dat hier al jarenlang een vast team op cruciale posten zit dat open staat voor nieuwe ontwikkelingen, dat daadkrachtig is en moed heeft grenzen over te gaan. Daar ligt de kracht van deze Vensterschool'.

Dit proces krijgt een impuls op een jaarlijkse beleidsdag met alle betrokkenen, voorafgaande aan het nieuwe schooljaar. Daar wordt een thema voor het komende jaar gekozen. Op de beleidsdag van 2005 is besloten om kinderen te laten oefenen met democratisch burgerschap in de school en in de wijk en de bewoners, organisaties en bedrijven in de wijk te gaan benutten als leeromgeving.

Gerry van Ewijk, directeur van De Starter vindt het belangrijk dat kinderen overal in de Vensterschool op dezelfde manier worden aangesproken door begeleiders en leerkrachten. Het is een voordeel dat in deze Vensterschool slechts één basisschool betrokken is. Dat maakt het makkelijker om de pedagogische principes van de school over te laten nemen door de partners. De principes van het Daltononderwijs, namelijk het leren hanteren van vrijheid (stimuleren van eigen verantwoordelijkheid), het leren zelfstandig te werken en het leren samenwerken, zijn door de partners als gezamenlijk pedagogisch uitgangspunt genomen. Gerry vindt dat de Vensterschool er voor alle kinderen is en niet alleen voor achterstandsléerlingen. Zo kunnen kinderen van elkaar leren en hun talenten ontdekken en ontwikkelen.

Folkert Oldersma, coördinator vernieuwingsprojecten van De Starter vertelt dat het allemaal vrij snel is gegaan. 'Het was een groot voordeel dat de school eerst tijdelijk met de naschoolse opvang in één gebouw zat. Zo leerde je elkaar snel kennen en gingen we over de kinderen praten en dat is toch waar het om gaat'. Folkert en zijn collega's worden gedreven door de overtuiging dat het voor de kinderen goed moet zijn, daarom hechten ze belang aan goede naschoolse activiteiten en goede opvang. Gerry wil de Vensterschool opbouwen buurt als een sociale gemeenschap in de buurt, waar jong en oud terecht kunnen en elkaar weten te vinden. 'We hebben bijna geen last van vernielingen. Dat straalt je als buurt uit, we zijn weer een gemeenschap geworden en daar past ook het bedrijfsleven bij'. Hij vindt het jammer dat je deze succesverhalen te weinig in het nieuws hoort.

Science: leren door doen

Folkert: 'De bestaande manier van lesgeven in de vakken natuurkunde, scheikunde, biologie en techniek in primair en voortgezet onderwijs voldoet niet. Science gaan we aanbieden in relatie met de werkelijkheid. Dat interesseert kinderen. In het Science-beleidsplan hebben we daarom samen met het Zernike College gekozen voor een doorgaande leerlijn qua inhoud en didactiek. De nieuwe aanpak, de stapsgewijze onderzoeksstrategie, kenmerkt zich door praktisch bezig zijn, leren door doen en zelfstandig onderzoek⁶. Wij zijn blij en trots ons inmiddels *Deltaschool* te mogen noemen.⁷ De onderdelen van het scienceonderwijs die met ruimte en ruimtevaart te maken hebben, kunnen wij nu samen met ESA, NASA en Nemo een interessante en spannende invulling geven. Delta maakt leerlingen bewust van de belangrijke technische en wetenschappelijke ontwikkelingen in ruimtevaart en haar invloed op het dagelijkse leven. Denk aan het vergaren van nieuwe kennis over de natuur en het menselijke lichaam of het ontwikkelen van nieuwe medicijnen en materialen'. Gerry vertelt dat ze bij vernieuwingsprojecten als ICT en Science, die voortkomen uit behoeften van de school, al snel kijken hoe de Vensterschoolpartners erbij betrokken kunnen worden. We beginnen nu met de peuterspeelzaal samen te werken want het is goed om met dit soort vakken zo jong mogelijk te starten. In hoofdstuk 2 kunt u meer lezen over de doorgaande sciencelij.

⁶ Deze keuze is gebaseerd op onderzoek van Sousa naar manieren van kennisverwerving (David A. Sousa, *How the brain works*, 1999); de notitie *Junior High Groningen*; de principes van de meervoudige intelligentie van Howard Gardner (Howard Gardner *Project Zero*, www.pz.harvard.edu); en het boek van Daan Lokhorst, *Leraar en leerling in samenspraak. De betekenis van onderwijsdialogen voor de zelfstandigheidsontwikkeling van leerlingen in het voortgezet onderwijs*. Antwerpen: Garant 2003.

⁷ Het project Delta is ontwikkeld om een koppeling tot stand te brengen tussen ruimtevaart en het (school)leven van alledag. Het is geïnspireerd door de educatieve activiteiten van de Nederlandse astronaut André Kuipers tijdens zijn ruimtevlucht naar het Internationale Ruimtestation in 2004 (Seeds in Space). Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en ESA (de Europese ruimtevaartorganisatie) wilden dit enthousiasme voor ruimtevaart, wetenschap en techniek vasthouden en verankeren in het lesprogramma van basisscholen. In de tweede lichting zijn 19 scholen die zich de komende drie jaar Deltaschool mogen noemen. Voor meer informatie zie: www.deltaopschool.nl

Burgerschap en buurt

Jannie Ensing, coördinator naschoolse activiteiten van Buurtcentrum Stadspark is elf jaar geleden door Gerry benaderd om partner te worden in de Vensterschool. Zij is nu tijdelijk locatiemanager. 'Ik ben voor een breed divers naschools aanbod, voor elk kind moeten er onderdelen inzitten: van knutselen tot schaken, van musische activiteiten tot bewegingsactiviteiten, van cursus tot club of soos. Elk kind moet aan bod kunnen komen met dit aanbod. Veiligheid en aandacht voor het kind in de groep zijn de pedagogische uitgangspunten vanuit de lijn van de Vreedzame school'.

De naschoolse activiteiten worden grotendeels uitgevoerd door stagiaires uit mbo (variërend van niveau 2 tot 4) en hbo (3ejaars SPH). De hbo-stagiaires begeleiden daarbij weer de mbo-ers. De stagiaires blijven één jaar en verzorgen ook de tussen-de-middagopvang. Zo leren de kinderen en de begeleiders elkaar goed kennen. Bij deze activiteiten gaat het niet in eerste instantie om het vak zoals bij veel vakdocenten, maar om het kind. Wel probeert Jannie de stagiaires in te zetten op hun eigen vaardigheden en kracht, bijvoorbeeld rappen of sport. Jannie begeleidt de stagiaires hierbij en geeft ze veel vrijheid om zelf met activiteiten aan te komen. Het activiteitenaanbod wordt ontwikkeld in goede samenwerking met de naschoolse opvang. Uitgangspunt vormen de wensen en behoeften van de kinderen, die ze onder andere inbrengen via de kinderraad van de 'Topgroep'. In een Topgroep leren kinderen zelfstandig hun gang te gaan en mogen ze zelf naar activiteiten gaan..

Sinds een jaar is er gestart met een NSOspeciaal: een opvanggroep voor zeer moeilijk lerende kinderen. Deze groep komt elke woensdagmiddag voor een sportactiviteit naar het buurtcentrum en dat is een groot succes.

Jannie vindt het belangrijk om de buurt en de buurtbewoners, waaronder de senioren, bij de Vensterschool te betrekken en omgekeerd. Zij coördineerde het Kerstproject waarin met kinderen en met ouderen uit de zorgcentra is samengewerkt. Dit was zo'n succes dat het structureel wordt opgenomen in het programma en een vervolg heeft gekregen in een lenteweek op alle drie de zorgcentra. Zo krijgt ook democratisch burgerschap in de praktijk vorm. In hoofdstuk 2 kunt u meer lezen over dit project.

Verwachtingen van elkaar?

Gerry verwacht van de partners, dat ze open staan voor vernieuwingen: 'Doorgaande lijn, een open mind, plannen maken zonder beperkingen, gaan we ervoor of niet, geen ja-maars. Je start met een goede gezamenlijke visie en missie en van daar uit ga je werken. Als organisatie moet je uitgaan van gemeenschappelijke belangen, daarin is de ene organisatie verder dan de andere en dat is soms wel lastig. Ik verwacht net zoals van mijn leerkrachten van de andere professionals dat ze goede ideeën hebben, maar dat is niet altijd het geval'.

Jannie werkt goed samen met de Starter, een actieve school. 'Iedereen heeft veel ambities en tijdgebrek. Ik zou wel wat eerder bij nieuwe plannen binnen school betrokken willen worden. Je moet heel bewust investeren in elkaar. Voor je het weet leef je weer langs elkaar heen in plaats van af te stemmen en samen te werken'.

Ontwikkelingsgerichte Activiteiten Vensterschool Stadspark 2005/2006

Kerstspektakel (zie voor uitgebreidere beschrijving 2.1)

Doel: het gezamenlijk organiseren van een Kerstspektakel, rond het aloude kerstspel

Doelgroep: kinderen van groep 7 en 8 als spelers; andere kinderen konden meedoen aan open podiumactiviteiten en het koor.

Science (zie voor uitgebreidere beschrijving 2.2)

Doel: de interesse voor en kennis over science stimuleren, door inhoud en didactiek ('leren door doen') van de lessen en activiteiten te laten aansluiten bij de belangstelling van de jeugd; in een doorgaande lijn van peuterspeelzaal tot en met onderbouw van het voortgezet onderwijs.

Doelgroep: kinderen van de peuterspeelzaal, leerlingen De Starter en onderbouw Zernike College.

Partners: De Starter, Zernike College, twee andere basisscholen in Groningen en de peuterspeelzaal.

ICT en Science

Doel: kennismaking met verschillende technieken. Leerlingen van het Zernike College geven als maatschappelijke stage 1 x per week computerclub, typeles en science aan de basisscholieren, onder leiding van het team naschoolse activiteiten.

Doelgroep: leerlingen bovenbouw De Starter en onderbouw Zernike College

Betrokken organisaties: COP, Buurtcentrum, De Starter en SKSG.

Kennismaking internet en email

Doel: ouderen leren email en internet, jongeren leren iets voor ouderen te doen als maatschappelijke stage.

Korte cursus email en internet onder leiding van Zernike en Buurtcentrum.

Doelgroep: leerlingen onderbouw Zernike College.

Leesbevordering

Doel: Taalontwikkeling en leesbevordering. Diverse activiteiten gedurende het hele jaar onder- en na schooltijd door de bibliotheek.

Doelgroep: 2-12 jarigen.

Kids en arts (binnen- en buitenschools)

Doel: vaardigheden aanleren. Duur activiteiten 40 uur.

Doelgroep: 4-15 jarigen

Trekker: Team naschoolse activiteiten van het Buurtcentrum in samenwerking met het Kunstencentrum.

Muziek:

- Doel: ontwikkelingsstimulering voor peuters en kleuters: 10 lessen (binnen- en buitenschools) door de muziekschool met medewerking van De Starter en de peuterspeelzaal.

- Doel: kennismaking met muziek(theater) voor groep 5, en scholing van leerkrachten: 10 lessen door de muziekschool in samenwerking met De Starter.

- Doel: kennismaking en regulier muzieklles voor midden- en bovenbouw: 3 weken en 40 x 2 uur door de muziekschool m.m.v. peuterspeelzaal, buurtcentrum en SKSG.

- Doel: kennismaking met muziek en regulier opleidingsaanbod, voor midden- en bovenbouw: 2 x 10 lessen na schooltijd door de muziekschool m.m.v. peuterspeelzaal, buurtcentrum en SKSG.

Sport en spel

Doel: kennismaking met sport en toeleiding regulier aanbod. Activiteiten onder en na schooltijd door de sportafdeling van de gemeente m.m.v. de peuterspeelzaal, De Starter, SKSG, NSO en Buurtcentrum.

Doelgroep: 4-15 jarigen

2. JONG EN OUD IN DE WIJK EN DOORGAANDE SCIENCCELIJN

2.1 Jong en oud in de wijk

Jannie Ensing vertelt enthousiast over het Kerstspektakel. Zij heeft in 2005 samen met ouderen van drie zorgcentra in de wijk en kinderen een kerstspel laten voorbereiden en uitvoeren in Martini Plaza. In één van de zorgcentra maakten kinderen en ouderen het decor onder begeleiding van een kunstenaar. Het kinderkoor heeft samen met ouderen geoefend en opgetreden onder leiding van een vrijwillige beroepsdirigent. De coördinator naschoolse activiteiten van het buurtcentrum heeft alle partijen bij elkaar gebracht en het proces begeleid.

Vanwege het succes bij kinderen en ouderen heeft dit al een vervolg gehad in drie activiteiten in een lenteweek. In één zorgcentrum hebben kinderkoor en ouderen op een middag weer samen gezongen. In twee andere zorgcentra is er samen geknutseld, of zijn er kringspelen gedaan (met 9 kinderen en 35 ouderen). Studenten van de Hanzehogeschool onderzoeken hoe dit een structureel vervolg kan krijgen in het Vensterschoolprogramma en welk type activiteiten hiervoor geschikt is. Zij bestuderen relevante literatuur, interviewen deelnemers en begeleiders van activiteiten voor ouderen, en rapporteren hierover.

Jannie ziet dit als een goede invulling van democratisch burgerschap van kinderen, omdat ze vrijwillig in hun vrije tijd dingen met en voor ouderen in de wijk doen: 'Wanneer kinderen onder schooltijd iets doen - bijvoorbeeld klusjes bij ouderen in de wijk - is dat toch anders, want dan is het verplicht'.

Ook is Jannie bezig met een nieuw project *Ouderen en zelfstandigheid* in het kader van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning/ WMO. Ouderen krijgen zeer laagdrempelig computerles in het buurtcentrum (goedkoop, 4 cursisten per keer en 3 a 4 begeleiders). Ze kunnen ook thuis hulp krijgen bij problemen die zich daarna voordoen. Er is een pool van vrijwilligers die dit organiseert. Computerles door jongeren in het kader van maatschappelijke stages werkte niet goed: 'Dit zijn whizzkids die geen geduld hebben om ouderen dingen uit te leggen.' De jongeren gaan nu trainingen geven aan de vrijwilligers die de computerles gaan geven. Verder is het plan dat de jongeren de computercursussen voor gevorderden gaan uitvoeren, bijvoorbeeld over het downloaden van software.

2.2. Doorgaande sciencelijjn

Het scienceproject is voortgekomen uit de samenwerking tussen De Starter en het Zernike College bij het ontwikkelen van een school voor 10-14 jarigen (Junior High Groningen) en activiteiten in het kader van het Europese Comenius-2 project 'Classroom 2020'.

Folkert: 'Omdat we de leerlingen niet alleen geïsoleerd in de school met het vak science in aanraking willen laten komen, zullen we als vertaalslag naar de werkelijkheid bijvoorbeeld excursies organiseren, gastsprekers uitnodigen, musea bezoeken en maatschappelijke stages in de wijk organiseren. We werken met het tutormodel: het plan is dat onderbouwleerlingen van het Zernike als maatschappelijke stage activiteiten doen voor peuters en basisscholieren. Bijvoorbeeld ontdekdozen maken, op excursie gaan, een uitdagende techniekspelplaats voor kleuters ontwerpen, en sciencevoorstellingen geven - zoals een bellenblaasshow'. Het idee is om de naschoolse activiteiten in het buurtcentrum en de naschoolse opvang te laten aansluiten bij wat de kinderen onder schooltijd doen. Leren ze daar bijvoorbeeld over open- en gesloten stroomkringen, dan kunnen ze met deze principes in het buurthuis een inbraakalarm maken. Folkert en collega's willen ook komen tot een ervaringsmuseum in het noorden van het land. Hiervoor werken ze samen met het Natuur- en Universiteitsmuseum. Hier kunnen de leerlingen geconfronteerd worden met uitdagende materialen en opdrachten die binnen een school niet gerealiseerd kunnen worden.

Er is nu prioriteit gegeven aan samenwerking met de peuterspeelzaal, en pilots die in klassen gedaan worden. Wat er buiten school gaat gebeuren moet nog uitgedacht worden. In een volgende fase worden ook het Buurtcentrum en de naschoolse opvang erbij betrokken. Daarvoor is een ESF subsidie aangevraagd.

Studenten van de Hanzehogeschool deden in 2005 onderzoek naar wat bedrijven en organisaties in de wijk kunnen en willen betekenen voor het scienceproject van de Vensterschool. Bijna alle benaderden waren

bereid om mee te werken. Per organisatie en bedrijf zijn de afspraken vastgelegd bijvoorbeeld over rondleidingen, meewerken in de keuken van het stadpaviljoen, presentaties in de klas door gasten, meehelpen in het dierenziekenhuis.

Folkert: 'Nu moeten we het nog inpassen in de lessen. Onder schooltijd gaat bijvoorbeeld een groepje naar de fietsenmaker maakt daar een reportage, film of foto's, of een live-uitzending via videoconferentie. Zo komt de werkelijkheid de school binnen. Maar nu al belt de dierenkliniek om alle kinderen met hun huisdier te laten komen. Door het onderzoek weten ze de school al te vinden'.

Gerry: 'Waarom ga je ook committent aan met bedrijfsleven? Het ziet ernaar uit dat er personeelstekorten komen bij het bedrijfsleven - zij moeten zien dat de jeugd de toekomst heeft; dat is lange-termijndenken. Wij willen dit soort activiteiten vast inbedden in het onderwijs, want wij geloven in doorgaande lijnen, niet in losse flodders. Daarom willen we science inbedden in het dagelijks onderwijs. We willen bijvoorbeeld de fietsenmaker vast verbinden aan activiteiten in groep 7. Je moet wel voorzichtig zijn met mensen in de school halen. Nu is het de school die deskundigen zoekt. We vragen studenten van het Zernike College om hun maatschappelijke stage in te vullen als tutor in het scienceproject. Een leerkracht die een les over de tweede wereldoorlog geeft, vraagt aan de ouderen in het buurthuis of iemand daar iets over wil vertellen. Dat is beter dan dat er zomaar iemand komt die zegt ik kan iets over papegaaien vertellen' ". Daar zit geen structuur in; het moet wel passen.'

Plannen voor opbouw van de doorgaande science-lijn (*Science Beleidsplan 2005-2008*)

Peuters en onderbouw basisschool

In de peuterspeelzaalgroepen en groepen 1 en 2 wil men de leerlingen ervaringen laten opdoen, emoties laten beleven door gebruik te maken van gevarieerd materiaal dat uitdaagt tot onderzoeken alsmede van ontdekdozen.

Midden- en bovenbouw basisschool

In groep 4 en 5 wil men de 'waaromvraag' introduceren; kinderen worden uitgedaagd tot het zelf vinden van oplossingen.

In groep 6 en 7 worden de stapsgewijze onderzoeksstrategie en het lab geïntroduceerd.

In groep 8 worden kinderen uitgedaagd tot het zelfstandig doen van onderzoek, met de stapsgewijze onderzoeksstrategie.

Voortgezet onderwijs

In leerjaar 1 gaat men de stapsgewijze onderzoeksstrategie en het lab op een hoger niveau aanbieden.

In leerjaar 2 komt het abstraheren centraal te staan.

In leerjaar 3 kan men kiezen voor een uitbouw.

In alle drie de leerjaren vindt zelfstandig onderzoek plaats in het atelier in de school, met dialogisch onderwijs als instrument.

3. WERKWIJZE, ORGANISATIE, BUDGET

Elk schooljaar komt het personeel van de Vensterschool bijeen op een beleidsdag. In 2005 was het thema democratisch burgerschap. Aan het eind van de beleidsdag formuleren de deelnemers actiepunten over het thema. Die actiepunten worden in een nieuwe werkgroep of een van de bestaande werkgroepen uitgewerkt.

In een *Werkboek Visie in praktijk, een boek over en voor het samen-werken aan een consistent pedagogisch klimaat binnen de Vensterschool Stadspark* bewaart men allerlei documenten die met visie en visieontwikkeling van de verschillende partners te maken hebben. Daarmee is deze informatie voor iedereen beschikbaar.

Coördinatie

De dagelijkse coördinatie berust bij de locatiemanager⁸, die ook de contactpersoon is met de gemeentelijke regiegroep Vensterscholen. Iedereen is het erover eens dat een locatiemanager de onontbeerlijke schakel tussen alle partners is. Een locatiemanager moet een bindende factor zijn, met oog voor formele en informele communicatie en de eigenwaarde van organisaties. Het samenwerkingsproces kost tijd en energie en heeft procesbegeleiding nodig. De locatiemanager kan mensen rond de tafel krijgen.

De gemeente faciliteerde de locatiemanager eerst voor 20 uur per week en nu voor 16 uur per week. Er gaan in de loop van de tijd taken af maar er komen ook weer taken bij. Vanwege nieuwbouwplannen in het park is er bijvoorbeeld veel overleg met gemeentelijke ambtenaren en politiek nodig.

Plangroep

Elke Vensterschool heeft een eigen plangroep, een samenwerkingsverband dat zich bezighoudt met de dagelijkse invulling van de Vensterschool in de eigen wijk. In de plangroep zijn alle deelnemende instellingen vertegenwoordigd: zie Bijlage Organisationschema. De plangroep komt 4 keer per jaar bijeen onder leiding van de locatiemanager.

Werkgroepen

Er zijn werkgroepen per thema: zorg, naschoolse activiteiten, ouders, en coördinatiegroep doorlopende opvang. Deze starten onder leiding van de locatiemanager, maar de leiding wordt zo spoedig mogelijk overgedragen aan de belangrijkste partner voor het thema.

Het buurtcentrum coördineert de werkgroep naschoolse activiteiten die uit twee onderdelen bestaat:

- de kleine vijf: naschoolse opvang, sportcoördinatoren en Jannie als coördinator naschoolse activiteiten; zij komen 1 x per maand bij elkaar om praktische zaken rond de naschoolse opvang en activiteiten te bespreken;
- de brede werkgroep: bibliotheek, muziekschool, de sportcoördinator van de gemeente en de locatiemanager; zij komen 1 x 2 maanden bij elkaar om de grote lijnen en de activiteitenplanning van de betrokken partners te bespreken.

De ouderwerkgroep bestaat uit ouders van leerlingen van school, peuterspeelzaal, naschoolse opvang en ouders wier kinderen meedoen aan de naschoolse activiteiten. De locatiemanager en enkele leerkrachten doen mee aan dit overleg. De ouderwerkgroep bespreekt alle activiteiten van de Vensterschool zoals de doorlopende opvang, de inrichting van gebouwen en omgeving, de veiligheid rond de school en de ouderparticipatie.

Samenwerking met opleidingen

Vensterschool Stadspark werkt met pabo-, cmv- en sph-studenten van de Hanzehogeschool, die activiteiten en onderzoeksopdrachten uitvoeren. De samenwerking tussen de Hanzehogeschool en de Vensterscholen is stedelijk geregeld. Studenten kunnen zich op de Hanzehogeschool specialiseren met een 'minor' Vensterschool.

Sinds zomer 2006 is er een *lectoraat Integraal Jeugdbeleid* en een *Innovatieprogramma Vensterschool* dat bij de 'Pedagogische Academie' (de Pabo) wordt gepositioneerd, in samenwerking met de School for Social Studies. In het innovatieprogramma gaat de Hanzehogeschool aan drie thema's werken, met de

⁸ Zie bijlage voor taken en competenties locatiemanager Vensterschool

Vensterscholen, kennisinstellingen, organisaties in de keten van jeugdbeleid, en ouders. De thema's zijn:

- Welke organisatieprincipes ondersteunen de integrale aanpak van Vensterscholen en Ouder-Kind-Centra?
- Wat betekent de integrale aanpak en multifunctionele samenwerking voor de functie, competenties en opleiding van professionals van diverse organisaties (scholen, kinderopvang, peuterspeelzaalwerk, jeugdzorg, jeugdgezondheidszorg en welzijnswerk)?
- Wat is de kwaliteit van de uitvoeringspraktijk van Vensterscholen en Ouder-Kind-Centra en hoe kan deze kwaliteit bereikt worden?

Budget

De locatiemanager is in dienst van de gemeente.

Activiteiten worden betaald uit verschillende geldstromen: het Vensterschoolbudget van de gemeente Groningen, het budget van de scholen en van betrokken organisaties zoals de muziekschool, Sport Verbreed, en uit andere speciale subsidies.

Stedelijke organisatie

De stedelijk projectleider is de ambtelijk 'trekker' van het gehele proces en valt direct onder de directie Onderwijs van de dienst OCSW (Onderwijs, Cultuur, Sport en Welzijn).

De gemeentelijke regiegroep bestaat uit ambtenaren met mandaat, de locatiemanagers en de stedelijke projectleider. De regiegroep heeft drie hoofdtaken:

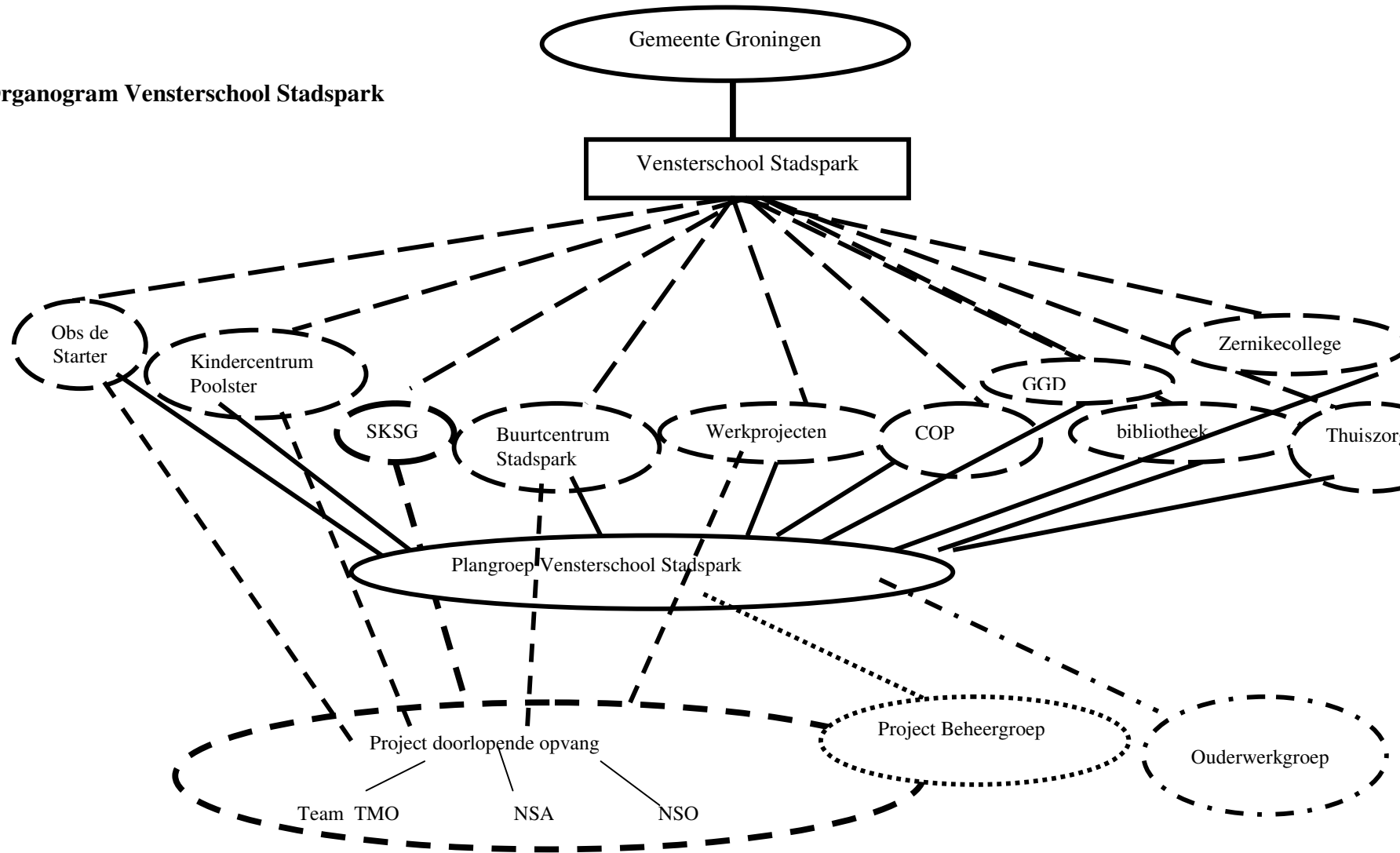
- het bewaken van de algehele voortgang;
- het ontwikkelen van het Vensterschoolconcept;
- het wegnemen van belemmeringen voor de uitvoering van het integrale werken.

De Vensterschool maakt na 10 jaar een omslag van projectorganisatie naar een reguliere organisatie. De positieve elementen van de huidige organisatie moeten daarbij behouden blijven. De gemeente is op zoek naar een minimale (bestuurlijke) organisatiestructuur waarin de Vensterschool zich kan blijven ontwikkelen. De werkorganisatie van de Vensterschool wordt structureel ondergebracht binnen de dienst OCSW. De stedelijke regiegroep wordt omgezet in een meer strategisch overlegorgaan met de interne en externe kernpartners.

De omschrijving van taken en vereiste competenties van de locatiemanager wordt opnieuw vastgesteld, aangepast aan ontwikkelingen in de praktijk van deze functie.

Samen met de instellingen worden ook de profielen van leiders en medewerkers in de Vensterschool opnieuw afgestemd.

Organogram Vensterschool Stadspark

De Plangroep Vensterschool Stadspark bestaat uit minimaal één vertegenwoordiger van de verschillende instanties
 Het Project doorlopende opvang wordt gevormd door een aantal instanties die te maken hebben met opvang van kinderen.
 De Beheergroep wordt vertegenwoordigd door die personen die het beheer hebben van o.a. buurtcentrum, basisschool, kinderopvang.
 De Ouderwerkgroep bestaat uit ouders die meedenken over de invulling van een Vensterschool.

4. TOEKOMST, WAAROVER VERDER?

Vensterschool 2005-2010

De gemeentelijke nota 'Opgroeien in balans' schetst het beleidskader voor het Integraal Jeugdbeleid voor de periode 2005-2010. In de kadernotitie 'Opgroeien met de Vensterschool 2005-2010' wordt het Vensterschoolbeleid nader uitgewerkt, mede naar aanleiding van een evaluatieproces (Studulski e.a. 2004). De inhoudelijke keuzes voor de toekomst van de Vensterschool zijn:

- *verbetering van de doorgaande lijn* tussen primair onderwijs en voortgezet onderwijs, tussen de voorschoolse periode en de basisschool, tussen allerlei voorzieningen in de dag (dagarrangement);
- *integraal werken en samenwerking met partners*: cruciaal is dat het onderwijs zich meer openstelt voor verdere inhoudelijke en organisatorische samenwerking;
- *binnen- en buitenschoolse activiteiten*: van een rijk palet naar een meer gefundeerd programma met een onderliggende visie op (levensecht)leren en spelen. Vanuit de missie van het jeugdbeleid zal meer aandacht worden gegeven aan democratisch burgerschap;
- *ouderbetrokkenheid*: ouders beter informeren en betrekken bv. Via een Ouder-Kind-Centrum bij de Vensterschool;
- *doorgaande lijn in de zorgafstemming*: verder uitwerken via de Vensterschoolstructuur;
- *sociale cohesie en wijkverbetering*: de kracht van de Vensterscholen voor buurt- en wijkactiviteiten moet nog beter benut worden;
- *gebouwen benutten*: een gemeenschapsruimte realiseren wanneer zich daarvoor een gelegenheid voordoet bij verbouw of nieuwbouw;
- *evaluatie- en monitoringplan voor tien jaar*: te ontwikkelen met de universiteit (RUG) en de schoolbegeleidingsdienst (ABCG); bestaande uit een basismonitor en diepteonderzoeken naar deelaspecten.

Wellicht kan bij deze toekomstdiscussies wat betreft de organisatiestructuur de analyse gebruikt worden, die Esther Walrecht geeft in haar proefschrift *Brede innovatie, passende strategie?* (Walrecht 2006). Zij onderzocht de strategieën bij de invoering van het Vensterschoolconcept in Groningen. Haar conclusies concentreert ze op de vraag: wat ging er top-down, wat bottom-up? Hoe pakte dat tot dusver uit en wat zou je eraan moeten veranderen voor de toekomst?

Toekomst Vensterschool Stadspark

Schooldirecteur Gerry van Ewijk overweegt een aantal kwesties voor de toekomst van Vensterschool Stadspark. Hij bespreekt die onder andere met de ouderwerkgroep. Eén van die kwesties is het naschoolse aanbod. Moet dat zo breed moet blijven als het nu is, of moet er een smaller maar meer verdiepend aanbod komen? En moet de kinderdeelname eraan vrijwillig of verplicht zijn?

Ook vraagt hij zich af, hoe je aan de buurt duidelijk kan maken wat de Vensterschool is: buurtbewoners denken vaak dat het alleen een school is. Maar iets vergelijkbaars speelt bij de vele nieuwe leerkrachten, erbij gekomen door de snelle groei van de school. Hoe betrek je hen bij de Vensterschoolvisie en activiteiten? Zij weten vaak niet dat bepaalde activiteiten iets met Vensterschool te maken hebben. Hoe communiceer je daarover met je medewerkers? Er is een communicatieplan gemaakt, 'maar je hebt geld nodig om dat goed uit te voeren. De continuïteit mist: de communicatie zit nog teveel op vrijwilligers en stagiaires, besturen appelleren teveel op vrijwillige inzet.'

Jannie Ensing vindt het brede naschoolse aanbod juist wel van belang, om te voorzien in de behoeften en wensen van alle kinderen. Zij vindt dat er veel ambities zijn, maar dat er te veel plannen tegelijkertijd uitgewerkt en uitgevoerd moeten worden: wil je samen een haalbaar activiteitenplan maken op basis van de visie, dan moet je regelmatig reflecteren op je structuur en organisatie. 'Soms merk je ook dat je te vaak bij elkaar zit (zoals het zorgteam) - dan moet je de frequentie aanpassen'.

Jannie zou ook de samenstelling van de plangroep willen veranderen, door er bijvoorbeeld directeuren van zorgcentra en buurtconciërges in te betrekken. En ze vindt het belangrijk dat mensen gesteund, gefaciliteerd en gewaardeerd worden. Zo heeft leerkracht en vernieuwingscoördinator Folkert Oldersma bijvoorbeeld uren gekregen voor de ontwikkeling van het scienceproject.

Gerry: 'Het personeelsbeleid van de organisaties is erg belangrijk. Niet iedereen komt erin op onze school. Als Daltonschool confronteren we iedereen ermee dat we een vernieuwingschool zijn: daar moet je tijd en energie in stoppen, anders ben je hier niet aan het goede adres. Belangrijk is goed pedagogisch geschoold personeel, dat kinderen los kan laten. Bij het nieuwe Top-programma hebben we gekeken wie van de leiders dit aankan. Het is lastig dat stedelijke organisaties soms keuzes maken die dit doorkruisen'.

LITERATUUR EN WEBSITES

Activiteitenplanning Vensterschool Stadspark 2005-2006

Gemeente Groningen (2005). *Opgroeien in balans. Beleidskader Integraal jeugdbeleid 2005-2010.*

Gemeente Groningen (2005). *Opgroeien in balans. Uitvoeringsprogramma Integraal jeugdbeleid.*

Gemeente Groningen (2005). *Opgroeien met de Vensterschool 2005- 2010. Kadernotitie over de toekomst van de Vensterschool.*

Hulzebos, L. e.a. (2005). *Science, eindverslag van module Interdisciplinair samenwerken 2005-2006.* Groningen: Hanzehogeschool.

Ketz, M.R. en J.H. Reitsma (2006). *Ver zien en breed kijken! Een nieuwe horizon voor jeugdbeleid. Innovatieprogramma Vensterschool Hanzehogeschool Groningen.* Groningen: Hanzehogeschool.

Oenen, S. van, P. Bakker en M. Valkestijn (2005). *Jeugdactiviteiten in de brede school. Werkboek voor kwaliteitsontwikkeling: doelen, methodiek, evaluatie.* Utrecht/Amsterdam: NIZW Jeugd/ SWP.

Oldersma, F., H. de Vries e.a. (2005). *Science Beleidsplan 2005-2008.* Groningen: De Starter, De Driebond, De Swoaistee, Zernike College, Tante Toosje.

Roelofsen, E. (redactie) (2004). *Werkboek Visie in praktijk Een boek in ontwikkeling over én voor het Samenwerken aan een consistent pedagogisch klimaat binnen de Vensterschool-Stadspark.* Groningen: Vensterschool Stadspark.

Schreuder, L., M. Valkestijn en F. Hajer (2005). *Dagarrangementen in de brede school. Een samenhangend aanbod van onderwijs, opvang en vrije tijd.* Utrecht/Amsterdam: NIZW Jeugd/ SWP.

Studulski, F., e.a. (2004). *Evaluatie Groninger vensterscholen: literatuurstudie en analyse leerlingenresultaten.* Groningen: Evaluatiegroep voor het onderwijs

Walrecht, E.S. (2006). *Brede innovatie, passende strategie? De Groninger Vensterschool als casus van onderzoek naar strategie en invoering.* Groningen: Rijksuniversiteit Groningen

www.destarter.nl

www.groningen.nl/vensterschool

www.deltaopschool.nl

www.bredeschoolnizw.nl

Bijlage 1

Informatie over De Vreedzame school

Uit: Oenen, S. van (2001). *Sociale competentie en de brede school*. Utrecht: NIZW. p.24,25

De vreedzame school is van oorsprong een Amerikaans project. Het Scholen Advies Centrum (SAC) in Utrecht vertaalde de documentatie en begeleidt het project in Nederland. Het programma duurt twee jaar, waarbij in elke klas wekelijks een uur van de lestijd aan het project wordt besteed. De Starter is de eerste basisschool waar het programma in de hele school is geïntegreerd, dat wil zeggen in elke klas wordt gedaan.

Het eerste projectjaar is binnenschools. Alle leerkrachten zijn getraind om het te geven, en komen gedurende het project elke drie maanden bij elkaar. In het tweede projectjaar (daarin zit Vensterschool Stadspark nu) krijgen alle medewerkers van de naschoolse opvang van het buurtcentrum, overblijfmoeders, jeugd- en jongerenwerkers, een training om dezelfde principes te leren zodat ook zij kunnen werken volgens de uitgangspunten van *De vreedzame school*. Deze training is ontwikkeld door de interne begeleider van basisschool de Starter en de schoolpsycholoog van de schoolbegeleidingsdienst Groningen (ABCG). Er wordt zo gewerkt aan één benaderingswijze van de kinderen, niet alleen binnenschools maar ook in de naschoolse opvang en bij de activiteiten van het buurtcentrum. Zesentwintig mensen uit verschillende disciplines doen nu mee aan deze cursus, van overblijfmoeders tot jongerenwerkers. Naast de buitenschoolse mensen worden er in het tweede jaar tien kinderen uit groep 6 en 7 getraind in conflictbemiddeling. Mogelijk gaan deze jeugdige conflictbemiddelaars op termijn niet alleen binnenschools optreden, maar ook bij de naschoolse opvang.

Het doel van *De vreedzame school* is dat volwassenen én kinderen conflicten kunnen hanteren. Ze moeten leren nadenken over hoe ze met anderen omgaan, hoe ze zelf reageren en wat ze wel en niet waarderen in het gedrag van anderen. Waarden en normen komen daarbij aan de orde, evenals de vraag hoe je conflicten kunt uitpraten met respect voor elkaar.

Op Vensterschool Stadspark praten kinderen, ouders en leerkrachten over *De vreedzame school*. Niet perse in langdurige gesprekken, maar soms toont een vluchtige opmerking hoezeer het project doorwerkt. Onlangs vertelde een ouder aan een leerkracht dat haar kind had gezegd: 'Wat jij zegt is een afbreker. Het is niet goed om dat zo te zeggen'. Typisch een effect van *De vreedzame school*, aldus de leerkracht. Het is bijvoorbeeld een afbreker wanneer een moeder tegen haar kind zegt: schiet nou eens op, jij bent altijd zo traag. Of wanneer een kind op weg naar school iets verliest en de leerkracht zegt: jij verliest ook altijd wat. Bij dergelijke opmerkingen 'breekt' er elke keer een stukje van het hart van het kind 'af'. In *De vreedzame school* mogen kinderen zeggen hoe die moeder en leerkracht anders hadden kunnen reageren. Omgekeerd leren ze ook over eigen alternatieven denken wanneer ze zelf een ander kind een 'afbreker' hebben bezorgd. Volgens de leiding van Vensterschool Stadspark is er het laatste jaar nauwelijks meer onenigheid wanneer de kinderen de klassen binnen gaan of rond het uitgaan van de school. Ook de leerkrachten schijnen in het project te groeien. Het project zet hen aan tot nadenken over hun eigen handelen in allerlei situaties en helpt hen om meer opbouwend om te gaan met ruzies op het plein.

De vreedzame school is een project van twee jaar, maar in de visie van de locatiemanager zou het structureel door moeten lopen en niet mogen verwateren. Nieuwe docenten moeten erin bijgeschoold worden. Ook ouders zouden er beter bekend mee moeten raken. Nu weten alleen de paar ouders die bij de slecht bezochte ouderavond waren wat de strekking van het project is. Om de continuïteit te waarborgen, moet er opnieuw subsidie worden aangevraagd bij het project Vensterscholen van de gemeente Groningen. Inmiddels heeft de Groningse schoolbegeleidingsdienst door haar klassenbezoeken een belangrijke rol in het project. Eind van dit voorjaar (2001) wordt besproken hoe men volgend jaar met *De vreedzame school* verder kan gaan. Men streeft er naar om dan ook het programma voor de kleuters beter te ontwikkelen.

Dat het project *De vreedzame school* vervolgd moet worden, staat vast voor de betrokkenen van de Groningse Vensterschool Stadspark. Ze redeneren daar: wanneer je kinderen wilt leren respect voor anderen te hebben, kun je niet na een of twee jaar zeggen dat het geslaagd is. Dit aspect van sociale competentie vraagt langdurig en consequent om aandacht.

Bijlage 2

Taakomschrijving en competenties locatiemanager Vensterschool Groningen

Taakomschrijving (uit *Projectorganisatie Vensterscholen*)

- het ondersteunen en begeleiden van ontwikkelingen in de Vensterschool;
- het oplossen van knelpunten;
- het coördineren van activiteiten;
- het onderhouden van contacten met de bij de Vensterschool betrokken organisaties en instellingen en scholen;
- het onderhouden van contacten met derden;
- het voorbereiden en uitvoeren van beleidswerkzaamheden;
- het bijhouden van voortgangscontrole;
- het voorbereiden en voorzitten van vergaderingen.

Competenties (uit *Opgroeien met de Vensterschool*, 2005)

- inspirator zijn van het samenwerkingsverband (brugfunctie kunnen vervullen);
- schakel zijn tussen beleid en wijk voor kinderen en ouders en tussen ontwikkeling en uitvoering;
- leidinggeven aan de plangroep;
- coördineren van plannen en activiteiten op strategisch, tactisch en uitvoerend niveau;
- signaleren van kansen;
- in gang houden/brengen van vernieuwingsprocessen;
- managen van het uitvoeringsproces (het Vensterschoolproces);
- ambassadeur zijn van de Vensterschool en het integraal jeugdbeleid;
- een regelaar zijn.